

Submission date: 5/01/2021

Accepted date: 3/04/2021

**PENGGUNAAN DINAR EMAS DALAM URUSAN PERNIAGAAN
MENGIKUT PERSPEKTIF PERUNDANGAN DI MALAYSIA &
INDONESIA**

*The Use of Gold Dinar in Business Dealings According to the Legal Perspective in
Malaysia & Indonesia*

Farah Nuraliah Zainudin^a, Nur Khalidah Dahlan^b

^aLydiana Law Chambers (lawfirm)

^bUniversiti Kebangsaan Malaysia

nurkhalidahdahan@ukm.edu.my

Abstract

The dispute over the use of gold dinar was raised due to the fall of the ASEAN's currencies in 1998. Yet, no speculation in the currency when involve with gold dinar. This is due to the gold's currency will always have value in the market. The usage of gold dinar can also be apply in credit for bilateral transactions. However, there is no legal provision created to highlight the issue on usage of gold dinar as a substitute for a banknote in business transaction. This study is aimed to identify the appropriate laws related to gold dinar in Malaysia. The methodology used is based on data analysis through library research which focused on theme such as Islamic Finance law, and the usage of gold dinar on comercial transaction in Malaysia & Indonesia. The findings show that the usage of gold dinar in Kelantan is accepted and prove to be suitable usage in Malaysia. Another ways to apply the usage of gold dinar is to implement a reserved gold value mechanism for the purpose of stabilizing the world currency. It is also recommended for future studies to explore new legal provisions in the existing statutes on the usage of gold dinar.

Keywords: Gold Dinar, Law, Malaysia, Indonesia, Islamic Finance.

Abstrak

Pertikaian mengenai penggunaan dinar emas mula dibangkitkan ekoran daripada kejatuhan nilai mata wang negara-negara ASEAN pada tahun 1998. Penggunaan dinar emas ini dikatakan tidak terdedah kepada spekulasi berbanding mata wang kertas kerana emas sentiasa mempunyai nilai, malah, dinar emas boleh digunakan sebagai kredit bagi pembayaran dua hala. Sehingga kini masih belum ada peruntukan perundangan yang diwujudkan bagi menegenahkan isu penggunaan dinar emas sebagai pengganti wang kertas bagi setiap jenis transaksi perniagaan. Oleh itu, kajian ini bertujuan untuk mengenal pasti undang-undang yang bersesuaian untuk diwujudkan bagi penggunaan dinar emas di Malaysia. Metodologi yang digunakan adalah analisis data penyelidikan melalui kajian kepustakaan bertemakan undang-undang kewangan Islam, penggunaan dinar emas di Malaysia dan di Indonesia. Hasil dapatan kajian menunjukkan penerimaan penggunaan dinar emas di Kelantan membuktikan dinar emas sesuai digunakan di Malaysia jika penggunaannya dilakukan secara menyeluruh di Malaysia. Salah satu cara yang boleh dipraktikkan bagi penggunaan dinar emas ialah dengan melaksanakan mekanisme sandaran nilai dinar emas yang bertujuan penstabilan mata wang di peringkat dunia. Dicadangkan juga bagi kajian masa hadapan untuk memfokuskan kepada mewujudkan peruntukan perundangan yang baru atau penambahan bahagian khas dalam akta-akta yang sedia ada mengenai pengamalan dinar emas.

Kata kunci: Dinar Emas, Undang-undang, Malaysia, Indonesia, Kewangan Islam.

PENGENALAN

Sejarah dinar emas bermula pada abad kedua sebelum masihi (S.M) iaitu apabila masyarakat Rom memperkenalkan mata wang syiling mereka yang dikenali sebagai denarius (Britannica 2002). Penggunaan syiling denarius emas ini dikatakan mula menempa Rom pada abad ke-46 S.M iaitu sewaktu pemerintahan Caesar. Bermula daripada itulah, penggunaan mata wang Roman yang terdiri daripada syiling-syiling denarius emas, perak dan gangsa diperkenalkan. (Anwar Zainal Abidin 2002). Penggunaan dinar emas oleh masyarakat Arab Mekah dan Madinah pula dikatakan bermula sekitar abad keenam dan ketujuh Masihi yang mana syiling emas dan perak telah digunakan di wilayah-wilayah Empayar Byzantium serta Empayar Sasan. Rentetan itu, penggunaan syiling emas dan perak sebagai mata wang umat Islam ini dilihat berterusan sehinggalah berakhirnya kerajaan Islam di Turki. Fungsi dinar dan dirham ini digunakan meliputi urusan perniagaan, penyimpanan dan juga untuk urusan pembayaran zakat (Imran N. Hosein 2008).

Pertikaian mengenai penggunaan dinar emas mula dibangkitkan sekitar tahun 2000 oleh Tun Dr Mahathir Mohammad ekoran daripada kejatuhan nilai mata wang negara-negara ASEAN pada tahun 1998 (Salmy Edawati Yaacob 2012). Pertikaian yang

sering menjadi tumpuan utama ialah mengenai keberkesanan penggunaannya dan kebimbangan yang wujud mengenai keperluan bahan semulajadi dalam meneruskan kesinambungan penggunaannya. Selain itu terdapat juga persoalan mengenai jenis perniagaan apakah yang memerlukan penggunaan dinar emas ini.

Beberapa isu telah diketengahkan dalam penggunaan dinar emas ini. Pertamanya, ialah mengenai keaslian dinar emas itu sendiri disebabkan wujudnya isu mengenai pencetakan wang palsu pada masa kini. Persoalan kedua ialah mengenai kesesuaian penggunaan dinar emas dalam transaksi jual beli yang dilakukan antara peniaga tempatan dan luar negara, mahupun antara peniaga tempatan dan peniaga tempatan

PERNYATAAN MASALAH

Penggunaan dinar emas mula dibincangkan secara khusus sekitar tahun 2000 apabila Tun Dr Mahathir Mohamad mengeluarkan kenyataan dalam Berita Harian pada 02.05.2002. Kenyataan beliau tersebut adalah berkisarkan mengenai penggunaan dinar emas dalam pembayaran urusan dagangan. Penggunaan dinar emas ini dikatakan tidak terdedah kepada spekulasi berbanding mata wang kertas kerana emas sentiasa mempunyai nilai, malah, dinar emas boleh digunakan sebagai kredit bagi pembayaran dua hala. Tambahnya lagi, Malaysia juga ingin mengembangkan penggunaan e-dinar dan berusaha untuk meyakinkan beberapa negara secara berperingkat mengenai penggunaan dinar emas supaya mudah difahami dan boleh diterima pakai.

Namun usaha ini menjadi sukar untuk direalisasikan apabila ketiadaan peruntukan perundangan. Oleh itu, kajian ini akan menyentuh secara ringkas mengenai ketiadaan satu akta atau peruntukan undang-undang khusus yang membincangkan konsep dinar emas serta cara penggunaannya kepada masyarakat. Hal ini seterusnya menimbulkan kerumitan dan masalah dari segi komunikasi ekoran daripada ketiadaan sumber bagi memahami prosedur penggunaan dinar emas. Secara tidak langsung, telah mempengaruhi kepada perkembangan penggunaan dinar emas.

Berdasarkan kenyataan demi kenyataan yang dikeluarkan terutamanya daripada Tun Dr Mahathir Mohamad dan beberapa individu yang arif mengenai konsep dinar emas ini, antaranya seorang ahli sufi iaitu Syakh Dr. Abdalqadir As-Sufi jelaslah bahawa penggunaan dinar emas ini dilihat lebih baik jika dibandingkan penggunaan mata wang kertas (Utusan Online, 2 Ogos 2001). Namun begitu, sehingga kini masih belum ada lagi peruntukkan perundangan yang diwujudkan bagi menyetengahkan isu penggunaan dinar emas sebagai pengganti wang kertas bagi setiap jenis transaksi perniagaan.

Penggunaan dinar emas ini bukan sahaja dibincangkan dari sudut perundangan bahkan dari sudut ekonomi juga turut mendapat perhatian. Hal ini disebabkan dinar emas ini

dikatakan mempunyai nilai intrinsiknya yang tersendiri dan tidak boleh dibandingkan dengan wang kertas di mana nilainya diberikan oleh pihak ketiga. Cadangan dan saranan yang diketengahkan juga ada menyentuh mengenai penggunaan dinar emas bagi perdagangan antarabangsa iaitu untuk mengelakkan kebergantungan kepada dollar Amerika. Kesan kebergantungan ini secara berterusan, boleh menyebabkan berlaku kerugian disebabkan perubahan nilai pertukaran mata wang asing.

Menurut Pensyarah Kanan Jabatan Syariah Fakulti Pengajian Islam Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM), Prof Madya Dr. Salmy Edawati Yaacob, beliau mengakui mengenai kesukaran penggunaan dinar atau dirham dalam proses transaksi. Namun, menurut beliau sekiranya diambil kira dari pelbagai sudut dinar emas ini dikatakan mampu menghindari kes-kes penipuan daripada berlaku. Hal ini boleh menjadi jaminan perlindungan dan menjamin nilai kekayaan. Oleh itu, jelaslah di sini bahawa teknologi mata wang moden tidak boleh menandingi dinar emas Islam ini.

Menurut Salmy et, al (2011) wujud juga negara yang menggunakan penggunaan dinar emas ini antaranya ialah negara Indonesia. Indonesia telah menggunakan dinar emas dalam pembayaran zakat, simpanan untuk menunaikan haji, pelaburan dan transaksi sebagai mata wang. Oleh yang demikian, negara Indonesia boleh dikatakan sebagai negara yang telah lama dan arif tentang penggunaan dinar emas ini manakala di Malaysia pula khususnya di negeri Kelantan (Berita Harian, 16 Disember 2016) telah mula menggunakan dinar emas. Namun, disebabkan berlaku percanggahan pendapat mengenai penggunaan dinar emas ini akhirnya pindaan tersebut kurang mendapat perhatian. Oleh itu, sebagai negara yang masih mencari hala tuju dalam penggunaan dinar emas, Malaysia boleh mengambil contoh bagaimana Indonesia menggunakan dinar emas dalam transaksi perniagaan yang dijalankan mereka.

Selain daripada isu ketiadaan peruntukan perundangan, kajian ini juga ingin menyentuh secara ringkas mengenai ketiadaan satu statut khusus yang membincangkan konsep dinar emas serta cara penggunaannya kepada masyarakat. Hal ini seterusnya menimbulkan kerumitan dan masalah dari segi komunikasi ekoran daripada ketiadaan sumber bagi memahami prosedur penggunaan dinar emas. Secara tidak langsung, telah mempengaruhi kepada perkembangan penggunaan dinar emas ini.

Oleh itu secara keseluruhan, kajian ini adalah untuk mengupas dengan lebih mendalam mengenai isu-isu yang berkaitan dengan undang-undang dinar emas.

METODOLOGI

Bagi tujuan kajian ini, penulis telah menggunakan kaedah kualitatif iaitu analisis data penyelidikan melalui kajian kepustakaan bertemakan undang-undang kewangan Islam, penggunaan dinar emas di Malaysia dan juga di Indonesia. Analisa dapatan kajian ini menunjukkan bahawa negeri yang menyokong baik penggunaan dinar emas ini hanyalah negeri Kelantan. Namun begitu, hasil dapatan kajian ini adalah bahawa penerimaan penggunaan dinar emas di Kelantan membuktikan dinar emas sesuai digunakan di Malaysia jika penggunaannya dilakukan secara menyeluruh di Malaysia.

Pengenalan Kepada Penggunaan Dinar Emas di Malaysia & Indonesia

Pengenalan

Penulisan artikel ini akan memperkenalkan amalan penggunaan dinar emas iaitu dari sudut perbezaan dinar emas dan mata wang kertas dalam urusan perniagaan di Malaysia dan Indonesia. Selain itu, penulisan artikel ini juga akan menjelaskan mengenai kelebihan dan kelemahan penggunaan dinar emas dalam urusan perniagaan di Malaysia.

Definisi Dinar Emas

Dinar emas ialah mata wang yang berasaskan emas yang dicadangkan untuk digunakan di seluruh dunia terutama di negara-negara Islam. Istilah ini digunakan berpandukan mata wang yang pernah dipakai di negara Madinah al-Munawarah iaitu bermula pada zaman Nabi Muhammad SAW yang dikenali sebagai dinar. Dinar emas telah diperluaskan lagi pada zaman Khulafa Al-Rasyidin yang seterusnya telah tersebar dari Afrika Utara, Andalusia hinggalah ke Bukhara, Delhi dan Asia Tenggara. Oleh itu dinar emas bolehlah dikategorikan sebagai mata wang syariah dimana mata wang ini digunakan untuk membayar zakat, mas kahwin, bahan perantara dalam perniagaan, hadiah, sedekah dan *diyah*.

Dalam konteks penggunaan dinar emas dan dirham perak sebagai mata wang dapat dibahagikan kepada dua kaedah pengiraan unit-unit mata wang tersebut (Salmy Edawati Yaacob et. al. 2015) iaitu,

1. Sama ada menggunakan timbangan berat logam tersebut
2. Kiraan bilangan mata wang

Menurut Guyer & Stiansen (1999), dinar emas merupakan mata wang yang berasal dari Rom manakala dirham pula mata wang perak yang berasal dari Parsi. Mata wang ini merupakan syiling emas dan perak yang telah dikeluarkan dan digunakan di

wilayah-wilayah Empayar Byzantium dan Empayar Sasan. Mata wang emas Byzantium yang dipanggil solidus dan mata wang perak Sasan yang dipanggil *drachm* terus digunapakai walaupun setelah pemerintahan Islam bangkit di Madinah. Namun terdapat perbezaan mengenai berat dinar emas diantara berat dinar emas Islam, Rom dan Byzantine. Dinar emas Islam bernilai satu mithqal iaitu ringan sedikit daripada dinar Rom iaitu 4.25 gram dan dinar Byzantine 4.55 gram.

Dengan kata lain dinar emas adalah syiling emas berbentuk bulat yang digunakan sebagai mata wang sejak zaman awal ketamadunan manusia. Ia mempunyai berat 4.25 gram dengan menggunakan emas 917 dan 24 karat. Jenis dan berat ini disebut sebagai timbangan syarak yang telah dipersetujui oleh para fukuha pada masa itu.

i) **Perbezaan Emas dan Wang Kertas**

Perbezaan yang ketara diantara dinar emas dan wang kertas ialah dari segi bentuk fizikal. Wang kertas diperbuat daripada bahan kertas dan kapas yang diambil daripada pokok yang ditanam atau tumbuh di hutan di mana dua bahan ini diimport dari luar negara. Selain dua bahan ini, terdapat juga bahan lain seperti plastik, dakwat, benang dan aluminium. Walau bagaimanapun, perlu diingatkan bahawa bahan membuat wang kertas ini tidak akan mempengaruhi nilai kertas tersebut. Ia membawa maksud walaupun bahan membuat wang kertas sama tetapi nilainya di pasaran jauh berbeza. Sebagai contoh, wang kertas bernilai RM 1, RM 5, RM 50 dan RM 100 membawa nilai yang berbeza di pasaran dunia.

Emas pula adalah logam semula jadi yang diambil dari perut bumi yang dicairkan kepada bentuk jongkong, syiling, kepingan, barang hiasan dan alat elektronik. Bentuk emas akan kekal dalam unsur logamnya kerana ia wujud secara semula jadi dan tiada perubahan pada elemen fizikalnya. Bentuk fizikal emas akan berubah apabila terdapat bahan seperti kuprum atau aluminium ditambah untuk menjadikan ia keras disebabkan sifat emas yang lembut. Setelah bahan lain ini ditambah, ia tidak akan mengurangkan sifat emas tersebut tetapi hanya mengurangkan kandungan emas dan menyebabkan nilainya berkurang.

Perbezaan yang seterusnya ialah dari segi nilai instrinsik (Syafiq 2016). Nilai instrinsik bermaksud wang itu mempunyai nilai pada dirinya tanpa perlu disandarkan kepada apa-apa untuk ditentukan nilainya.

Wang kertas atau wang fiat merupakan wang yang diterima dalam sesuatu kerajaan sebagai legal tender yang bermaksud wang tersebut diiktiraf oleh kerajaan sebagai wang yang sah untuk digunakan dalam urusan jual beli. Ia tidak disandarkan kepada komoditi fizikal. Nilai wang fiat hanya disandarkan kepada permintaan dan bekalan wang tersebut. Wang fiat juga bergantung kepada keyakinan pengguna terhadap wang

tersebut sekaligus membawa maksud nilai wang fiat ini tidak bergantung kepada jenis material yang digunakan semasa proses menghasilkan wang tersebut.

Berlainan dengan emas yang mempunyai nilai instrintik dimana emas itu sendiri mempunyai nilainya sendiri. Walaupun ada kalanya nilai tersebut ada turun dan naik, namun fakta bahawa wang itu sendiri secara fizikalnya bernilai dan nilainya tersimpan dalam wang itu sendiri tidak boleh dilupakan.

Perbezaan lain diantara wang kertas dan emas dapat dilihat dalam jadual di bawah:

Perbezaan	Wang Kertas	Emas
Inflasi	Boleh berlaku penyusutan nilai akibat daripada inflasi.	Tidak akan berlakunya inflasi yang membawa maksud nilai emas akan sentiasa tetap.
Nilai	Berbeza di setiap negara dan membawa nilai yang berbeza bagi setiap not wang kertas.	Diterima diseluruh dunia dan diiktiraf penggunaannya di setiap negara
Tujuan	Hanya digunakan sebagai medium pertukaran dalam transaksi perniagaan.	Boleh digunakan bukan sahaja untuk perniagaan bahkan untuk pelaburan dan simpanan kerana nilainya yang tetap.
Penawaran	Penawaran bagi wang kertas tidak terhad oleh itu ia boleh dicetak sesuka hati menyebabkan nilainya tidak kekal dan berlakunya gejala wang palsu.	Penawaran bagi emas terhad menyebabkan emas tidak boleh dicetak dan seterusnya mengekalkan nilai emas tersebut.

Jadual 1.1 Perbezaan diantara wang kertas dan emas (Jack 2012).

II) Amalan Penggunaan Dinar Emas di Malaysia & Indonesia

Menurut al-Maqrizi (1957) dalam penulisannya ada mengatakan bahawa mata wang umat Islam terdiri daripada emas dan perak. Oleh itu, jelas di sini idea dan cadangan untuk menggunakan dinar emas dalam sistem kewangan bukanlah sesuatu perkara yang baru. Menurut beliau juga cadangan untuk mengembalikan penggunaan mata wang dinar dan dirham akibat daripada berlakunya inflasi yang teruk di negaranya akibat daripada percetakan tembaga sebagai mata wang pecah secara berleluasa. Ekoran daripada inflasi tersebut beliau dengan tegas percaya bahawa penggunaan dinar emas fizikal sebagai mata wang boleh mengelakkan inflasi. Hal ini disebabkan

mata wang tembaga pada masa itu mudah dicipta dan dihasilkan berbeza dengan mata wang emas dan perak yang tidak boleh dicipta. Al-Maqrizi (1957) dalam kesimpulannya mengatakan kestabilan sistem kewangan boleh dicapai jika tiga perkara ini dapat dilakukan dalam sesebuah ekonomi. Tiga perkara tersebut terdiri daripada yang pertama menggunakan emas dan perak sebagai mata wang, mengelakkan pengurangan nilai dalam mata wang (devaluation) dan mengehadkan percetakan fulus (wang pecah).

Oleh itu terdapat beberapa buah negara yang memanfaatkan dan mengaplikasikan dinar emas seperti di Malaysia, Indonesia, Emiriah Arab Bersatu (Dubai), United Kingdom (Norwich) dan Afrika Selatan (Cape Town). Namun kajian kali ini hanya akan menumpukan kepada negara Malaysia dan Indonesia sahaja.

Amalan Penggunaan Dinar Emas di Malaysia

Dinar emas secara rasminya telah dilancarkan pada 28 Julai 2003 di Shah Alam oleh The Royal Mint of Malaysia. Pelancaran ini telah dilakukan oleh Pengarah Urusan Royal Mint iaitu Datuk Megat Mohamed Abdul Wahab. Pengeluaran dan pelancaran dinar emas terus berkembang setelah Dinar Emas Kelantan dilancarkan dan ditempa oleh Mariwasa Kraftangan Sdn Bhd pada 12 Mei 2006. Ia seterusnya diikuti oleh Public Fine Gold International Sdn Bhd pada September 2009. Perkara ini menunjukkan perkembangan yang positif dalam merealisasikan penggunaan dinar emas kerana ia merupakan langkah pertama dalam memperkenalkan dan mempromosi dinar emas kepada rakyat Malaysia. Setelah kepingan dinar emas ini mula diedarkan, antara penggunaannya ialah sebagai mata wang dan transaksi pembayaran elektronik (e-Dinar dan Web Dinar), pembayaran zakat, urusan haji, pelaburan, simpanan, hadiah dan sebagai hantaran perkahwinan.

Terdapat juga kajian yang mencadangkan penggunaan dinar emas dalam urusan kewangan yang lain. Ini merujuk kepada kajian Che Khadijah Hamid (2018), yang dimana beliau mencadangkan bahawa penggunaan dinar emas turut dipercayai boleh dijadikan amalan dalam aspek wakaf. Namun amalan wakaf bukan matlamat utama kajian ini. Ini kerana amalan wakaf merupakan amalan menahan sesuatu aset atau harta yang sah pemilikinya pewakaf dan bersedekah manfaatnya ke jalan kebajikan.

Menurut Mazli Alias (2010) antara negeri dan bandar dalam Malaysia yang mengamalkan penggunaan dinar emas dalam transaksi perniagaan negeri dan bandar mereka ialah Kelantan, Shah Alam (Kedai Emas W.N Haji Wan Ahmad), Bangi (Restoran dan Cafe Nasi Kukus House) dan Cheras (Klinik Pergigian Dr. Rosni Adam).

Kelantan

Kerajaan negeri Kelantan telah melancarkan dinar dan dirham pada 12 Ogos 2010 di kira-kira 1000 premis di sekitar negeri itu. Dinar emas dan dirham itu akan digunakan di beberapa premis perniagaan antaranya Pasar Besar Majlis Perbandaran Kota Bharu (MPKB), Bazar Buloh Kubu dan Pasar Siti Khadijah. Menteri Besar Kelantan semasa majlis perasmianya telah menyerahkan secara simboliknya pembayaran gaji pertama kepada Ketua Pegawai Eksekutif Kumpulan Perbadanan Menteri Besar Kelantan (PMBK), Mustafa Salleh, menggunakan dinar.

Walaupun terdapat beberapa premis yang menggunakan dinar emas dan dirham dalam transaksi perniagaan mereka namun seksyen 5 (2) Akta Bank Negara dengan jelas menerangkan fungsi utama bank ialah untuk mengeluarkan mata wang di Malaysia. Oleh yang demikian, mengikut undang-undang, pengeluaran mata wang sama ada alternatif atau tidak, adalah di bawah bidang kuasa mutlak Kerajaan Persekutuan (Jadual Kesembilan Perlembagaan Senarai 1 Butiran 7(a), Perlembagaan Persekutuan) dan Bank Negara Malaysia (BNM) (Seksyen 5(2) Akta Bank Negara) kerana ia membabitkan urusan dasar serta pengurusan kewangan Malaysia. Justeru itu, mengikut Perkara 75 Perlembagaan Persekutuan, jika mana-mana undang-undang Negeri tidak selaras dengan sesuatu undang-undang persekutuan, maka undang-undang persekutuan itu hendaklah mengatasi undang-undang Negeri dan undang-undang Negeri itu adalah tidak sah setakat yang tidak selaras itu. Walaubagaimanapun, sepertimana pengenalan dinar dalam urusan perniagaan di Kelantan, penggunaan dinar emas dan dirham sebagai mata wang dan digunakan dalam transaksi jual beli mungkin dibolehkan atas persetujuan penjual dan pembeli. Maknanya ia lebih disifatkan sebagai sistem “barter” (Rodzi 2011).

Namun perkara ini hanya berlaku secara meluas di negeri Kelantan apabila kerajaan negeri Kelantan memulakan penggunaan dinar emas sebagai mata wang di Malaysia. Antara premis perniagaan yang menerima dinar dan dirham ialah Pasar Besar Siti Khadijah. Menurut Mazli Alias (2010), Koperasi Pasar Siti Khadijah meletakkan skrin harga dinar dan dirham di pintu utama Pasar Besar Siti Khadijah yang akan memaparkan harga harian dinar dan dirham. Bagi setiap tempat atau kedai yang menerima dinar dan dirham akan dipaparkan pelekat WIM (*World Islamic Mint*) yang tertera perkataan ‘*We Accept Dinar and Dirham*’ sebagai tanda dinar dan dirham diterima pakai di kedai tersebut. Sebagai contoh transaksi yang menggunakan dinar emas dan dirham di Kelantan ialah seorang pembeli yang ingin membeli sepasang baju kurung batik yang bernilai RM340 sepasang, penjual akan memeriksa harga dinar emas pada masa itu melalui agensi pengedaran atau mana-mana cawangan bank. Sekiranya sekeping dinar emas pada masa tersebut bernilai RM300, maka bakinya akan dijelaskan menggunakan ringgit Malaysia. Maka, pembayaran untuk sepasang

baju kurung batik yang bernilai RM340 dijelaskan oleh pembeli dengan sekeping dinar emas dan RM40 kepada penjual kain batik tersebut.

Seterusnya, penggunaan dinar emas sebagai pembayaran zakat dan mas kahwin. Pelancaran Dinar Emas Kelantan (DEK) pada 21 Mei 2006 telah membuka ruang kepada masyarakat khususnya rakyat Kelantan untuk menggunakan dinar emas dalam pelbagai bentuk aktiviti. DEK bukan sahaja dapat digunakan sebagai simpanan malahan ia boleh juga boleh digunakan sebagai pelaburan, pembayaran zakat, cenderamata dan sebagai hantaran perkahwinan. Dengan menjadi negeri pertama di Malaysia yang telah menerima pembayaran zakat dalam bentuk dinar emas. Rakyat di Kelantan boleh menggunakan dinar emas bagi tujuan membayar zakat dan boleh memperoleh dinar emas tersebut di semua lapan cawangan kedai gadaian Islam Kelantan. Bagi penggunaan dinar emas sebagai mas hantaran perkahwinan juga sudah mula diamalkan oleh segelintir masyarakat Malaysia. Antara pasangan yang menggunakan dinar emas sebagai mas kahwin ialah pasangan artis Malaysia, M.Nasir dan Marlia Musa pada tahun 2001.

Selain itu, dinar Emas juga di gunakan sebagai Sistem Pembayaran Elektronik- E-Dinar Ltd dan Sistem Web Dinar. Menurut Dahinden (2008) terdapat beberapa transaksi perniagaan yang dijalankan menggunakan unit dinar melalui sistem pembayaran elektronik di Malaysia. Antara sistem yang dibangunkan oleh E-Dinar Ltd ialah sistem E-Dinar. Manakala Web Dinar pula beroperasi bermula pada September 2009. E-Dinar merupakan satu sistem pembayaran dan pertukaran elektronik menerusi internet. Operasi E-Dinar dalam e-dagang ialah suatu urus niaga secara atas talian yang dilakukan dalam nilai emas dan perak. Sistem ini di sokong oleh 100% emas dan perak fizikal yang membawa maksud sekiranya terdapat baki dinar emas dan dirham dalam akaun secara fizikal maka baki yang sama akan terdapat dalam peti bilik simpanan selamat. Sebagai contoh jika baki dalam akaun ialah 1000 dinar emas, maka di dalam bilik simpanan selamat disimpan emas seberat yang bersamaan dengan 1000 dinar. Fizikal emas dan perak yang menyokong unit-unit e-dinar dan e-dirham ini akan sentiasa sama nilai atau lebih daripada unit-unit e-dinar dan e-dirham dalam edaran. Setiap unit elektronik e-dinar bersamaan dengan berat tepat dan tetap 4.25 gram emas tulen 24k.

Web Dinar pula ialah sistem perdangan atas talian yang menggunakan nilai dinar emas dalam transaksi pembayaran. Objektif utama pembangunan sistem ini ialah untuk mewujudkan satu sistem perdagangan atas talian yang mengikut prinsip syariah dengan mempromosi penggunaan mata wang Islam iaitu dinar emas sebagai satu transaksi yang halal atas talian yang mengikut prinsip syariah dengan mempromosi penggunaan mata wang Islam iaitu dinar emas sebagai satu transaksi yang halal. Sistem web dinar ini menghasilkan 4 cabang utama iaitu:

- a) Portal D2D (Menghubungkan antara dua peralatan teknologi informasi seperti *PDA (Personal Digital Assistant)* dengan telefon pintar).
- b) Kad Dinar (Pendaftaran ahli).
- c) Mata Wang Dinar Emas (isian semula nilai/ top up).
- d) Kad Pembayaran Dinar sebagai permulaan dalam melaksanakan sistem ini, kad dinar emas Islam (IGD) akan ditawarkan kepada pelanggan Bank Islam.

Keunikan kad ini ialah:

- i) Mengikut prinsip syariah
- ii) Tidak akan mewujudkan inflasi, manipulasi dan spekulasi

Penggunaan kad IGD akan memberi faedah kepada pihak bank dan pemegang kad bagi barangan dan perkhidmatan yang ditawarkan di bawah Bank Islam. Nilai kad ini bukan sahaja boleh digunakan sebagai satu bentuk pembelian barangan dan perkhidmatan Islam bahkan ia juga boleh digunakan sebagai satu pelaburan. Hal ini disebabkan nilai emas yang tidak akan susut disebabkan inflasi menyebabkan ia berbeza dengan nilai mata wang kertas. Di samping itu juga pelanggan (*depositor*) Bank Islam juga akan ditawarkan kad IGD sebagai satu alternatif pembayaran untuk menunaikan haji di Mekah (Salmy Edawati Yaacob et al. 2011).

Amalan Penggunaan Dinar Emas di Indonesia

Antara negara yang telah lama mengamal dan menggunakan dinar emas sebagai salah satu instrumen dalam sistem kewangan mereka ialah Indonesia. Penggunaan dinar emas yang dapat dilihat di Indonesia ialah dalam pembayaran zakat, simpanan untuk menunaikan haji, pelaburan dan transaksi sebagai mata wang.

Pertamanya penggunaan dinar emas di Indonesia boleh dilihat dalam transaksi perniagaan. Menurut Zaim (2005), di Indonesia terdapat beberapa tempat yang menerima dan menggunakan dinar dan dirham dalam transaksi perniagaan mereka seperti di kedai-kedai buku. Di samping itu, terdapat juga pelbagai wakala atau syarikat yang sudah mengeluarkan dan mengedar dinar dan dirham. Antara wakala-wakala tersebut seperti; "Wakala Syauki", "Wakala Adina", "Wakala Griya Dinar", "Wakala IMN", "Wakala Ribat Jakarta", "Wakala al-Kautsar MUI Depok", GeraiDinar dan banyak lagi.

Wakala Adina (Saidi 2016) merupakan wakala pertama yang didirikan di Indonesia, sejak 2002. Selain menjalankan penukaran Dinar dan Dirham, Wakala Adina juga menyediakan berbagai buku rujukan berkaitan dengan muamalah dan pentadbiran. Wakala Griya Dinar pula berfungsi untuk menjaga dan mencatat pemilik Dinar dan Dirham, melakukan pembayaran-pembayaran atas izin pemilik Dinar dan Dirham, melakukan pengiriman Dinar dan Dirham ke seluruh dunia dan melakukan penukaran

wang kertas ke dalam bentuk Dinar dan Dirham. Manakala salah satu fungsi Wakala IMN dan Wakala Ribat Jakarta untuk menentukan keaslian Dinar dan Dirham dengan menggunakan beberapa cara antaranya melihat pada relief koin dengan kaca pembesar Luv 10x, mengukur diameter koin Dinar dan Dirham dengan lubang pengukur koin serta menimbang dengan timbangan emas dan menguji berat jenis dengan menguji timbangan kering dan timbangan basah.

Selain itu, Indonesia juga menggunakan dinar emas sebagai simpanan, pembayaran zakat dan mas kahwin. Menurut Hamidi (2007) dengan mewujudkan wakala atau institusi khas telah membolehkan beberapa tempat di Indonesia menerima dinar emas sebagai alat bayaran zakat. Manakala menurut Zaim (2005) setelah syiling dinar dan dirham semakin berleluasa peredarannya di Indonesia membuatkan keyakinan rakyatnya semakin bertambah terhadap kelebihan dinar dan dirham. Hal ini membuatkan mereka mula menabung dan menyimpan aset dalam bentuk dinar dan dirham. Wakala-wakala dinar dan dirham di Indonesia juga memberi perkhidmatan penyimpanan contohnya menabung dalam Pembayaran Barter Sukarela Dinar Dirham Elektronik (BADAR) yang diwujudkan di bawah "Wakala Adina".

Seterusnya, dinar emas sebagai pelaburan. Menurut Muhaimin (2009) pelaburan dinar emas secara rasminya telah dilakukan pada tahun 2008 oleh Gerai Dinar. Gerai Dinar diuruskan oleh Saudara Muhaimin Iqbal yang merupakan Pemilik GeraiDinar dan Presiden Dinar Club Indonesia. Prinsip pelaburan dinar emas yang dilakukan di Indonesia ini berasaskan kepada prinsip Mudharabah di mana terdapat dua pihak iaitu "*Mudharib*" (GeraiDinar) dan "*Sohibul al-mal*" (pelabur). Pada peringkat awal program pelaburan ini, "*Mudharib*" di bawah GeraiDinar adalah terdiri daripada syarikat-syarikat atau wakala percetakan dinar dan Logam Mulia-PT Antam. Pembahagian keuntungan seperti yang dipersetujui di antara "*Mudharib*" dan "*Sohubul al-mal*" adalah 50% - 50%. Skim pelaburan ini mendapat sambutan yang baik dalam kalangan rakyat Indonesia, lebih-lebih lagi daripada syarikat-syarikat yang mempunyai kaitan dengan dinar dirham. Mereka lebih cenderung untuk menjadi "*Mudharib*" dalam skim ini (Salmy Edawati Yaacob et al. 2011).

Kelebihan dan Kelemahan Penggunaan Dinar Emas Dalam Urusan Perniagaan
Emas dan perak merupakan wang yang paling stabil pernah digunakan oleh manusia. Bermula daripada awal tamadun Islam sehingga ke hari ini, nilai emas dan perak sangat stabil. Hal ini menunjukkan kadar sifar inflasi dalam jangka masa 1400 tahun. Namun, tidak dinafikan terdapat beberapa kelemahan dinar emas dalam urusan perniagaan yang tidak boleh dielakkan. Oleh itu, dinar emas ini sebenarnya mempunyai kelebihan dan kelemahan dalam penggunaannya dalam urusan perniagaan.

1) Kelebihan Penggunaan Dinar Emas Dalam Urusan Perniagaan

Syeikh Abdul Qadim Zallum di dalam kitabnya, *Al-Amwal Fi Daulatil Khilafah* telah menyebutkan beberapa kelebihan mata wang emas dan perak berbanding dengan wang fiat yang terdapat pada masa ini. Antara kelebihan tersebut ialah, pertama, sistem emas dan perak akan menimbulkan kestabilan mata wang. Berbeza dengan sistem wang kertas yang boleh membawa kepada ketidakstabilan ekonomi dunia ekoran daripada berlakunya penambahan wang kertas yang beredar secara tiba-tiba seperti yang berlaku semasa Perang Dunia Pertama dan Perang Dunia Kedua. Hal ini disebabkan atas faktor emas sangat sukar dijumpai dalam kuantiti yang banyak dan tidak akan menyebabkan peredaran emas secara mendadak di pasaran. Sebagai contoh, pada tahun 2015, jumlah pertambahan emas hanyalah 483 tan metrik di seluruh bank pusat negara di seluruh dunia yang menyamai nilai USD 18.051 trilion. Berlainan dengan wang fiat, jumlah pertambahan wang di pasaran boleh berlaku secara drastik dengan berlakunya peningkatan jumlah percetakan wang dalam masa yang singkat.

Kedua, sistem emas dan perak akan menciptakan keseimbangan neraca pembayaran antara negara secara automatik (*automatic adjustment*) untuk memperbetulkan selisih dalam pembayaran tanpa campur tangan bank pusat. Berlainan dengan wang kertas, andai kata berlaku perselisihan seperti itu, negara akan mengambil keputusan untuk mencetak lebih banyak wang disebabkan tiada batasan untuk mencetaknya. Tindakan mencetak wang secara berleluasa ini bukan sahaja akan meningkatkan inflasi bahkan menurunkan daya beli (*purchasing power*) wang di negara tersebut.

Contoh mekanisme "*automatic adjustment*" dapat dilihat apabila Negara A dan B berdagang di antara satu sama lain. Nilai eksport Negara A ke Negara B ialah RM100 bilion dan nilai import Negara A dari Negara B ialah RM80 bilion. Dalam keadaan ini, Negara A mengalami surplus dan Negara B mengalami defisit perdagangan sebanyak RM20 bilion. Oleh itu, Negara A akan mengalami longgokan emas yang diperoleh daripada Negara B yang bernilai RM20 bilion kerana pembayaran menggunakan matawang emas. Keadaan ini akan menyebabkan harga komoditi di dalam Negara B akan menurun dan menjadikan harga komoditi di Negara B akan lebih murah berbanding di Negara A. Ini akhirnya akan mengurangkan jumlah import Negara B dari Negara A dan begitulah sebaliknya. Sekiranya perdagangan Negara A dan B menggunakan wang fiat, Negara B akan mencetak lebih banyak wang untuk mengimbangi perbezaan nilai eksport dan importnya. Pencetakan wang yang tiada batasan ini akan meningkatkan inflasi dan menurunkan daya beli (*purchasing power*) pada wang di Negara B.

Dalam penggunaan sistem mata wang emas dan perak, negara tidak akan mengambil keputusan untuk mencetak wang yang baru selagi mana wang yang beredar dapat

ditukar dengan emas dan perak pada harga tertentu. Hal ini disebabkan negara bimbang akan memperbanyakkan wang akan meningkatkan permintaan terhadap emas sedangkan negara tersebut tidak mampu untuk memenuhi permintaan ini. Hal ini ekoran daripada pengeluaran emas dan perak ke luar negara akan menyebabkan berlakunya kekurangan simpanan emas dan perak di dalam negara.

Ketiga, sistem emas dan perak mempunyai kelebihan yang luar biasa iaitu berapa banyak atau sedikit kuantitinya di dalam negara sekalipun, ia tetap dapat mencukupi keperluan pasaran tempatan dalam pertukaran matawang. Hal ini berpandukan kepada berlakunya pertukaran di antara emas atau perak dengan komoditi yang lain berdasarkan pertukaran nilai intrinsik emas/perak dengan nilai intrinsik barang atau perkhidmatan.

Sebagai contoh, Negara A memiliki simpanan emas sebanyak 400 tan metrik. Perdagangan. Negara A berjalan seperti biasa dengan menggunakan mata wang dinar yang disandarkan kepada jumlah simpanan emas yang ada. Dengan jumlah simpanan emas sebanyak 400 tan metrik itu serta dengan faktor penawaran dan permintaan yang konsisten, harga seekor lembu di Negara A ialah 4 dinar. Sekiranya jumlah simpanan emas Negara A menurun sehingga 200 tan metrik (bererti kuantitinya sedikit), serta penawaran dan permintaan lembu adalah konsisten, ini akan menyebabkan permintaan ke atas emas (dinar) menjadi meningkat. Pada waktu itu, harga lembu di Negara A adalah sekitar 2 dinar kerana daya beli dinarnya meningkat lantaran sedikitnya jumlah simpanan emas yang ada.

Perkara ini tidak mungkin berlaku pada wang kertas disebabkan sekiranya negara mencetak wang kertas dengan kadar yang berlebihan. Ia akan menyebabkan daya beli wang tersebut akan turun dan berlakunya inflasi. Hal ini dengan jelas menunjukkan, sistem emas dan perak akan menghapuskan inflasi manakala sistem wang kertas akan meningkatkan kadar inflasi.

Keempat, sistem emas dan perak akan melancarkan kadar tukaran antara matawang asing dengan stabil. Hal ini disebabkan setiap matawang asing akan diukur dengan satuan yang sama iaitu berat emas dan perak. Ini seterusnya membawa kepada fakta seluruh dunia secara keseluruhannya akan memiliki matawang tunggal yang terbit daripada emas dan perak walaupun di setiap negara mempunyai matawangnya yang berbeza. Ini membantu dunia untuk melaksanakan perdagangan yang bebas, kelancaran peredaran barang dan harta di pelbagai negara di seluruh dunia. Ini termasuklah berkurangnya kesukaran yang timbul akibat daripada kadar tukaran matawang asing. Ini sekaligus, tidak akan membuat para peniaga risau untuk meluaskan perniagaan mereka di luar negara ekoran daripada kestabilan penukaran kadar matawang asing.

Sebagai contoh, dengan mengandaikan Ringgit Malaysia (RM) disandarkan kepada emas dan nilai Yen Jepun (¥) turut disandarkan kepada emas, meskipun kedua-dua negara memiliki jenis mata wang yang berbeza iaitu RM dan ¥, kadar tukaran matawang asing antara kedua-dua negara ini tetap akan sama kerana ia disandarkan kepada berat emas yang sama. Ini kerana, 4.25 gram emas di Malaysia (yang bernilai RM748) adalah setara dengan berat 4.25 gram emas di Jepun (yang bernilai ¥18,391), meskipun jenis mata wang kedua-dua negara ini berbeza kerana sandaran pertukaran matawang asing adalah berdasarkan berat emas dan bukan selain daripada itu. Para peniaga tidak akan risau dengan kadar tukaran matawang asing seperti mana sekarang, kerana mereka akan mendapat kadar tukaran yang sama iaitu berdasarkan berat emas dan bukannya berdasarkan nilai nominal mata wang sesebuah negara (Salmy Edawati Yaacob 2017).

2) Kelemahan Penggunaan Dinar Emas Dalam Urusan Perniagaan

Antara kelemahan penggunaan dinar emas dalam urusan perniagaan ialah pertama jual beli secara atas talian (Syafiq 2016). Fenomena pada zaman ini ialah urusan jual beli secara atas talian merupakan satu kebiasaan antara para peniaga dan pembeli. Antara perniagaan yang boleh dilakukan secara atas talian ialah membeli buku, kenderaan, pakaian dan pelbagai macam perkhidmatan dan kemudahan. Oleh itu, menjadi persoalan bagaimanakah transaksi perniagaan secara atas talian yang berlaku secara antarabangsa yang menggunakan dinar emas sebagai mata wang. Apabila kita lihat senario zaman sekarang, urusan pembelian barang daripada luar negara begitu mudah. Apa yang diperlukan hanyalah memindahkan wang secara atas talian dan barang tersebut akan diposkan kepada kita.

Apa yang menjadi persoalan ialah bagaimanakah hendak mengharmonikan urusan niaga atas talian dengan dinar emas. Bagaimana untuk mengelakkan sistem ini gagal dari memberikan alternatif kepada perkembangan semasa. Seterusnya sistem muamalat dianggap sebagai menyusahkan dan tidak berkemampuan dalam menghadapi cabaran semasa. Ia bertentangan dengan sifat universal ajaran Islam di mana sistem muamalatnya juga perlu memudahkan urusan masyarakat yang menggunakannya. Andai kata masalah ini tidak dapat diselesaikan maka penggunaan dinar emas sebagai mata wang adalah mustahil untuk dilaksanakan.

Kedua ialah kepercayaan dan keyakinan masyarakat terhadap wang fiat. Hal ini disebabkan penukaran mata wang merupakan perkara yang penting apa lagi yang melibatkan pertukaran wang fiat kepada wang yang mempunyai nilai intrinsik. Wang fiat atau wang kertas sudah digunakan sejak berzaman lagi maka kebiasaan telah dipupuk dalam diri masyarakat seterusnya membuatkan masyarakat mudah menerima penggunaan wang kertas dan wang kertas atau wang fiat merupakan sistem yang terbaik pada masa kini. Bagi masyarakat, jisim emas yang berat akan menyukarkan

untuk dibawa ke mana-mana. Berbeza dengan mata wang fiat ia ringan dan mudah dibawa ke mana-mana.

Ketiga ialah halangan daripada bank. Hal ini disebabkan bank tidak menerima dinar emas sebagai wang. Oleh itu, perbuatan menyimpan emas di bank tidak di ambil kira sebagai menyimpan wang. Selagi mana dinar emas tidak diiktiraf oleh pihak yang menguruskan wang di seluruh dunia sebagai mata wang, maka dengan itu wang dinar emas tidak akan diiktiraf sebagai mata wang secara global, apa lagi di Malaysia. Oleh itu langkah yang paling sesuai ialah dengan melaksanakan pengiktirafan terhadap dinar emas sebagai wang oleh institusi yang menguruskan wang, terutamanya perbankan Islam.

Keempat ialah penggunaan yang terhad. Ekoran daripada kurangnya kesedaran masyarakat Malaysia terhadap dinar emas, yang telah menyebabkan mereka tertanya tentang cara dan had penggunaannya. Persoalan seterusnya ialah seramai mana rakyat Malaysia mampu memiliki dinar emas disebabkan harganya yang mahal. Bagi golongan yang tidak berkemampuan bagaimana mereka akan melakukan urusan jual beli sekiranya mereka gagal memperoleh dinar emas.

Selain itu, isu yang berbangkit juga ialah mengenai cara pembayaran gaji penjawat awam dan swasta serta pekerja domestik di Malaysia (Syafiq 2016).

Undang-Undang Dinar Emas di Malaysia

Umumnya diketahui bahawa sebelum wujudnya sistem wang, dunia menggunakan sistem barter untuk melakukan transaksi perniagaan antara penjual dan pembeli. Penggunaan sistem barter telah mula digunakan pada zaman dahulu lagi apabila berlakunya lebihan makanan atau barangan yang ingin diperdagangkan. Sistem barter ini boleh didefinisikan sebagai sejenis bentuk perniagaan yang tidak menggunakan sebarang bentuk perantara pertukaran, di mana barangan atau perkhidmatan ditukar dengan barangan dan atau perkhidmatan lain. Menurut Encik Ishak Saidoo (2016), sistem ini mula diperkenalkan oleh masyarakat tamadun Mesopotamia yang mana sistem ini tidak menggunakan mata wang. Menurut beliau juga sistem ini hanya boleh dilaksanakan sekiranya dua pihak mempunyai keinginan dan keperluan yang sama. Ini bermaksud bagi melaksanakan sistem ini kedua-dua belah pihak perlu bersetuju untuk melakukan penukaran barang atau perkhidmatan mereka pada waktu itu. Selain itu, ciri sistem ini kedua belah pihak mestilah mempunyai barang yang berlebihan untuk ditukarkan. Antara kelebihan sistem ini ia tidak melibatkan peranan orang tengah serta hanya berlaku apabila kedua-dua pihak berpuas hati dengan urusan yang dilakukan. Jelaslah disini bahawa pertukaran barang atau perkhidmatan tanpa menggunakan wang adalah tidak mustahil. Selain itu, ia membuktikan bahawa

manusia masih boleh menjalankan kegiatan perdagangan dengan sistem pertukaran barter.

Zaman berganti zaman, sistem barter pun tidak lagi relevan digunakan. Perubahan ini menyebabkan berlakunya evolusi wang iaitu telah menyebabkan terciptanya mata wang. Pelbagai jenis mata wang yang digunakan di Melaka antaranya timah yang berbentuk bulat, debu emas, batang perak, bongkah timah, dan kulit siput gerus. Duit pertama syiling Kesultanan Melayu Melaka dikeluarkan oleh Sultan Mudzaffar Shah (1445-1459) menggunakan logam daripada timah dikenali sebagai pitis. Selepas kemerdekaan, Malaysia telah menggunakan mata wang sendiri selepas tertubuhnya Bank Negara Tanah Melayu pada 24 Januari 1959. Pada 12 Jun 1967, Malaysia mula menggunakan mata wang Malaysia dalam bentuk syiling dengan nilai satu sen, lima sen, 10 sen, 20 sen, 50 sen dan satu ringgit (Shawal 2016).

Situasi ini dapat dilihat di Kelantan apabila Dinar Emas Kelantan (DEK) mula diperkenalkan dan diedarkan di Kelantan. Antara kegunaan DEK ialah sebagai mata wang dan transaksi pembayaran elektronik (e-Dinar dan Web Dinar), pembayaran zakat, urusan haji, pelaburan, simpanan, hadiah dan sebagai hantaran perkahwinan. Hal ini dikuatkan lagi apabila Kelantan menjadi negeri pertama di Malaysia yang menerima pembayaran zakat dalam bentuk dinar emas. Mereka boleh mendapatkan dinar emas di semua lapan cawangan kedai gadaian Islam Kelantan dan menggunakannya untuk membayar zakat. Selain itu, penggunaan dinar emas sebagai hantaran perkahwinan juga sudah mula diamalkan oleh masyarakat Malaysia. Pada tahun 2001, pasangan artis Malaysia, M. Nasir dan Marlia Musa merupakan antara pasangan yang terawal menjadikan dinar emas sebagai mas kahwin. Justeru itu, dapatlah kita buktikan bahawa dinar emas ini sudah diterima oleh sebahagian besar masyarakat Malaysia dan hal ini seterusnya mampu membuatkan ideologi penggunaan dinar emas sebagai mata wang boleh direalisasikan.

Akta Bank Negara 2009 dan Perlembagaan Persekutuan

Mengikut perundangan Malaysia, seksyen 5 (2) Akta Bank Negara 2009 dengan jelas menerangkan fungsi utama bank ialah untuk mengeluarkan mata wang di Malaysia. Oleh yang demikian, mengikut undang-undang, pengeluaran mata wang sama ada alternatif atau tidak, adalah di bawah bidang kuasa mutlak Kerajaan Persekutuan (Jadual Kesembilan Perlembagaan Senarai 1 Butiran 7(a), Perlembagaan Persekutuan) dan Bank Negara Malaysia (BNM) kerana ia membabitkan urusan dasar serta pengurusan kewangan Malaysia. Justeru itu, mengikut Perkara 75 Perlembagaan Persekutuan, jika mana-mana undang-undang Negeri tidak selaras dengan sesuatu undang-undang persekutuan, maka undang-undang persekutuan itu hendaklah mengatasi undang-undang Negeri dan undang-undang Negeri itu adalah tidak sah setakat yang tidak selaras itu.

Akta Perkhidmatan Kewangan Islam 2013

Akta Perkhidmatan Kewangan Islam 2013 menyediakan peruntukan bagi pengawalan dan penyeliaan institusi kewangan Islam, sistem pembayaran dan entiti berkaitan lain serta pengawasan pasaran wang Islam dan pasaran pertukaran asing Islam. Ini bagi menggalakkan kestabilan kewangan dan pematuhan kepada Syariah dan perkara berkaitan, berbangkit atau bersampingan dengannya. Bahagian X dalam Akta Perkhidmatan Kewangan Islam 2013 pula menerangkan mengenai pasaran wang Islam dan pasaran pertukaran asing Islam. Bahagian ini terdiri daripada tiga seksyen utama iaitu seksyen 152 sehingga seksyen 154 yang menerangkan mengenai kewajipan Bank Negara Malaysia memelihara kepatuhan Syariah dalam pasaran wang dan pasaran tukaran asing Islam ditentukan melalui penggubalan kod pematuhan Syariah berkaitan dengan aktiviti dan perlakuan dalam pasaran. Terdapat juga peruntukan yang menyenaraikan perlakuan yang dilarang dalam transaksi di pasaran. Seterusnya, ia juga memperuntukkan pemantauan dalam bentuk pemeriksaan dokumen oleh juruaudit atau aktuari dalaman dan antarabangsa (Ruzian Markom 2013).

Berdasarkan peruntukkan perundangan di atas, jelaslah disini hanya Bank Negara dan Kerajaan Persekutuan yang mempunyai kuasa dalam menentukan jenis mata wang di Malaysia. Oleh itu, selain ringgit Malaysia, penggunaan dinar emas tidak akan diiktiraf penggunaannya dalam urusan perniagaan di Malaysia. Walau bagaimanapun, tidak mustahil untuk menggunakan dinar emas dalam urusan perniagaan di Malaysia kerana wujudnya sistem pertukaran barang dengan barang. Sistem pertukaran antara barang, perkhidmatan atau barang dengan perkhidmatan. Sistem ini lebih dikenali dengan panggilan sistem barter.

Hal inilah yang berlaku sewaktu pengenalan dinar dalam urusan perniagaan di Kelantan. Penggunaan dinar emas dan dirham perak sebagai mata wang dalam transaksi jual beli mungkin dibolehkan atas persetujuan antara penjual dan pembeli. Maknanya ia lebih disifatkan sebagai sistem barter (Rodzi 2011). Oleh itu, selagi penggunaan dinar emas tidak diiktiraf sebagai mata wang atau tidak terdapatnya penambahan peruntukan dalam undang-undang yang sedia ada. Pengguna boleh menggunakan dinar emas sebagai medium mata wang dalam urusan perniagaan asalkan terdapatnya persetujuan diantara penjual dan pembeli sebagaimana sistem barter dilakukan.

Undang-Undang Dinar Emas di Indonesia

Pada tahun 1997 dan 1998 Indonesia mengalami kemelesatan ekonomi iaitu mengalami krisis mata wang yang mana telah menjatuhkan rupiah Indonesia hampir 600%. Ekoran daripada situasi yang berlaku, telah munculnya idea-idea untuk mengembalikan penggunaan dinar dan dirham sebagai alat pembayaran dalam

kegiatan transaksi perniagaan di Indonesia. Idea ini muncul disebabkan Indonesia melihat kepada faedah yang diterima sekiranya menggunakan dinar emas dan dirham.

Antara faedah penggunaan dinar dan dirham ialah:

- (a) Menegakkan rukun Islam untuk pembayaran zakat dan menegakkan Sunnah rasul.
- (b) Dapat berfungsi sebagai medium jual beli.
- (c) Dapat digunakan sebagai simpanan dan nilainya tidak akan mengalami penurunan.
- (d) Dapat digunakan sebagai mas kahwin
- (e) Untuk menegakkan kedaulatan umat

Idea-idea inilah yang menjadikan Indonesia antara negara yang telah lama mengamalkan dan menggunakan dinar emas sebagai salah satu instrumen dalam sistem kewangan mereka. Antaranya ialah dalam pembayaran zakat, simpanan untuk menunaikan haji, pelaburan dan transaksi sebagai mata wang. Walau bagaimanapun, muncul satu kontroversi semasa penggunaan dinar emas dan dirham perak sedang rancak digunakan di Indonesia. Keluarnya satu kenyataan daripada pejabat Bank Indonesia yang mana kenyataan beliau mengatakan dilarang bertransaksi dengan dinar dan dirham (Putri, Irna, Yoliana 2017). Hal ini disebabkan ia bercanggah dengan Undang-undang (UU) no 7 Tahun 2011 mengenai mata wang yang menuntut penggunaan selain rupiah di dalam wilayah Republik Indonesia dengan mengenakan hukuman penjara 1 tahun atau denda Rp 200 juta. Namun terdapat pengecualian bagi penggunaan undang-undang ini yang mana transaksi yang menggunakan non-rupiah diizinkan hanya bila dilakukan perjanjian terlebih dahulu atau bagi tujuan perdagangan internasional. Namun, pernyataan pejabat Bank Indonesia itu dikeluarkan hasil daripada salah faham mengenai dinar dan dirham.

Tanpa undang-undang mata wang, rakyat Indonesia juga telah jayanya membuktikan mereka masih boleh menjalani kehidupan ekonomi dengan normal selama ratusan tahun bahkan sebelum mereka mula mengamalkan wang kertas rupiah 66 tahun yang lalu. Walaupun tanpa kehadiran undang-undang mata wang, perbankan Indonesia masih lagi boleh berjalan dengan menggunakan Undang-undang (UU) No 7 tahun 1992 tentang Perbankan dan UU No. 23 tahun 1999 tentang Bank Indonesia. UU No 7/1992 tersebut membolehkan bank untuk 'melakukan kegiatan usaha berdasarkan prinsip bagi hasil' (syariat Islam). Dalam UU yang baru, yakni UU No 10/1998, secara eksplisit ditetapkan bahawa bank boleh beroperasi berdasarkan prinsip-prinsip syariah. Selain itu, UU No 23/1999 tentang Bank Indonesia juga menetapkan bahawa Bank Indonesia sebagai bank sentral dapat 'melakukan pengendalian wang berdasarkan prinsip-prinsip syariah'. Kembalinya dinar dan dirham bukan hanya berdasarkan kepada prinsip syariah tetapi pemakaiannya juga untuk menunjukkan pengamalan dari syariah itu sendiri. Oleh itu, undang-undang mata wang itu sendiri sebenarnya sudah bertentangan dengan UU No 10/1998 tentang Perbankan dan UU

No 23 tahun 1999 tentang Bank Indonesia. Perlembagaan Republik Indonesia iaitu UUD 1945 (yang telah dipinda) sendiri sudah menjamin hak asasi bagi rakyatnya untuk menjalankan sesuatu ibadah yang bersesuaian dengan syariat Islam, selain menguasai hak milik, mengambil bahagian untuk memajukan masyarakat dan bangsa dan tidak dilupakan menggunakan identiti budaya dan tradisi (Putri, Irna. Yoliana 2017).

Secara kesimpulannya, kedudukan dinar emas di Indonesia telah terjamin dengan terdapatnya undang-undang yang membenarkan penggunaan dinar emas dalam transaksi perniagaan mereka. Oleh itu, penggunaan dinar dan dirham secara rasmi turut boleh dijadikan sebagai alternatif bagi mata wang di Indonesia. Berbeza dengan kedudukan dinar emas di Malaysia yang masih belum diiktiraf penggunaannya sebagai mata wang untuk digunakan dalam transaksi urusan perniagaan.

Kekangan Penggunaan Dinar Emas Sebagai Mata Wang Dalam Sektor Perniagaan

Penggunaan dinar emas dan dirham di Kelantan dalam transaksi harian mereka telah membangkitkan gesaan ke arah penggunaan dinar emas fizikal sebagai mata wang semakin hangat diperkatakan. Di Kelantan lebih kurang seribu buah permis terutama di Pasar Siti Khadijah, Kota Bharu telah membenarkan penggunaan dinar emas dan dirham dalam transaksi harian mereka. Menurut Mohd Mazli (2009) pelekat WIM (*World Islamic Mint*) yang tertera perkataan '*We Accept Dinar and Dirham*' akan dilekatkan di setiap tempat atau kedai yang menerima dinar dan dirham. Peranan yang dijalankan oleh para aktivis dinar emas Malaysia seperti Murabitun Malaysia dan al-Qafilah International (M) Sdn. Bhd. dalam mempromosikan penggunaan dinar dan dirham di Malaysia turut mendapat perhatian. Mereka telah berusaha untuk memperkenalkan keistimewaan dinar emas di seluruh Malaysia dengan mengadakan road show '*Seminar Mini Siri Dinar Emas*'. Peranan media massa juga tidak kurang hebatnya. Akhbar-akhbar seperti Berita Harian (16 Disember 2015, 29 Oktober 2016 & 13 Julai 2018), Utusan Malaysia (24 November 2017) dan Majalah Melenia turut memainkan peranan dalam memaparkan berita mengenai dinar emas. Walau bagaimanapun, berdasarkan kajian dan analisis yang telah dilakukan telah membuktikan bahawa penggunaan dinar emas sebagai mata wang fizikal adalah kurang sesuai. Hasil dapatan ini diperolehi daripada analisis teori kewangan dan penilaian keupayaan penyediaan infrastruktur pelaksanaannya (Salmy Edawati Yaacob et. al. 2015).

Terdapat beberapa faktor yang menjadikan penggunaan dinar emas sebagai mata wang fizikal kurang sesuai digunakan. Faktor yang pertama ialah, wang fizikal dinar emas tidak memenuhi beberapa fungsi dan ciri-ciri mata wang yang telah digariskan dalam teori mata wang. Ciri pertama yang gagal dipenuhi oleh wang fizikal dinar emas

ialah masih belum diterima umum. Berdasarkan kajian Salmy Edawati dan Sanep (2009) yang membuat tinjauan mengenai penggunaan dinar emas di Indonesia, Malaysia, United Kingdom dan Afrika Selatan telah mendapati bahawa hanya sebahagian kelompok atau wilayah tertentu sahaja yang menggunakannya. Ciri yang seterusnya ialah dinar emas tidak mempunyai unit pecahan yang sesuai sebagai alat pertukaran. Berdasarkan Dinar Kelantan (2011), dominasi dinar emas adalah $\frac{1}{2}$ dinar emas, satu dinar emas, dua dinar emas, lima dinar emas dan lapan dinar emas. Manakala bagi dirham perak pula satu dirham, lima dirham dan lapan dirham. Unit dirham perak ini digunakan bagi nilai yang lebih rendah. Namun, bagi barangan yang kurang daripada satu dirham seperti sebatang pensel atau sebungkus nasi lemak tidak disediakan unit pecahan tersebut. Oleh itu, berpandukan kepada analisis teori mata wang atas dinar emas didapati penggunaannya masih belum sesuai untuk digunakan sebagai mata wang ekoran daripada dinar emas itu sendiri gagal memenuhi beberapa ciri dan fungsi mata wang.

Faktor yang kedua pula ialah konsep untuk menjadikan dinar emas sebagai mata wang fizikal akan menyebabkan peningkatan permintaan emas ekoran daripada perkembangan ekonomi dunia. Sifat emas yang pelbagai guna juga boleh menyebabkan desakan yang tinggi kepada permintaan emas. Hal ini menyebabkan percanggahan kepada penawaran emas yang terhad kerana emas hanya diperolehi daripada perlombongan sedia ada dan penemuan perlombongan baru. Situasi ini akan menyebabkan berlakunya ketidakseimbangan penawaran dan permintaan seterusnya membuatkan nilai mata wang turun naik secara mendadak dan akhirnya akan membantutkan perkembangan ekonomi. Prof. Dr. Amir Baharuddin (USM) dalam kenyataan yang disiarkan oleh Utusan Malaysia (2011) telah menegaskan bahawa dinar emas tidak boleh dijadikan mata wang dunia dalam ekonomi semasa kerana emas merupakan satu komoditi yang mempunyai harga pasaran yang tidak menentu. Sebelum melakukan sepenuhnya, pelaksanaan perlu mengambil masa yang teliti untuk mencapai penggunaan yang komprehensif (Utusan Malaysia 11 Julai 2011).

Faktor ketiga, penggunaan dinar emas secara fizikal perlu dilakukan secara menyeluruh iaitu ia perlu digunakan di seluruh negara. Kegagalan untuk melaksanakan sistem ini secara menyeluruh akan menyebabkan berlakunya teori Hukum Gresham 'wang buruk mengusir keluar wang baik'. Hal ini disebabkan sekiranya penggunaan dwilogam ini tidak dijalankan secara menyeluruh akan wujudnya penggunaan dinar emas dan wang kertas secara serentak. Masyarakat pasti akan memilih untuk menggunakan wang kertas dan menyimpan dinar emas untuk dijadikan simpanan mahupun aset. Hal ini seterusnya membawa kepada hilangnya dinar emas dan wang kertas akan terus dijadikan sebagai mata wang dan medium transaksi perniagaan beredar di pasaran dan digunakan sebagai. Namun pada hakikatnya teori Hukum Gresham akan masih berlaku sekiranya penggunaan

dwilogam ini iaitu dinar emas dan dirham digunakan secara serentak. Hal ini disebabkan perbezaan nilai harga bagi emas dan perak akan membuatkan pihak yang tidak bertanggungjawab mencari keuntungan.

Faktor yang terakhir ialah untuk melakukan penyatuan mata wang amat sukar dilaksanakan di seluruh negara. Berdasarkan teori Wilayah Mata Wang Optimum (MWO), tidak semua negara sesuai untuk menggunakan mata wang yang sama. Faktor ini termasuklah perbezaan dalam perkembangan ekonomi dan perdagangan, mobiliti pengeluaran, kebergantungan perdagangan, pemusatan dasar ekonomi, nilai mata wang, upah dan gaji serta faktor politik telah menyukarkan pembangunan infra pelaksanaan secara menyeluruh di seluruh negara (Salmy Edawati Yaacob et. al. 2015).

Kesesuaian Penggunaan Dinar Emas Dalam Sektor Perniagaan

Mekanisme sandaran nilai dinar emas (SDE) nampaknya lebih sesuai untuk digunakan berbanding dengan menggunakan dinar emas secara fizikal. Mekanisme ini sesuai digunakan disebabkan ia diadaptasi daripada sistem Bretton Woods. Namun kegagalan Sistem Bretton Woods bukan hanya disebabkan ketidakcukupan bekalan emas, ia disebabkan tindak balas beberapa kombinasi faktor yang lain. Oleh itu, mengambil kira sejarah sistem Bretton Woods ia merupakan satu contoh sistem terbaik dalam piawaian emas dan disebabkan itu, Presiden Bank Dunia, Robert Zoellick dalam tahun 2010 telah memberikan cadangannya untuk mewujudkan sistem Bretton Woods II. Cadangan ini disambut baik oleh ahli ekonomi dan perbankan terkemuka dunia seperti Robert Mundell, Aram Shishmanian (Ketua Pengarah World Gold Council), Batyrbek Alzhanov (Pengarah Jabatan Perbendaharaan Bank Negara Kazakhstan) dan beberapa individu penting yang lain.

Antara ciri yang menyebabkan sandaran nilai dinar emas sesuai untuk digunakan dalam sektor perniagaan ialah cetakan mata wang yang terhad. Hal ini disebabkan setiap keping wang kertas yang dicetak di bawah sistem SDE ini akan terhad berpandukan kepada sandaran peratusan yang telah ditetapkan ke atas nilai simpanan emas dan keluaran secara kasar dalam sesebuah negara. Ini seterusnya dapat mengelakkan kadar inflasi dan sekiranya tidak berlakunya peningkatan dalam inflasi tahunan maka situasi ini akan menyebabkan kadar bunga tidak perlu ditetapkan dalam menjamin nilai mata wang. Hal ini berpunca daripada faktor nilai wang dalam sistem SDE mempunyai jaminan nilai yang sama dalam tempoh yang panjang.

Ciri seterusnya ialah pertukaran mata wang antara negara akan menjadi tetap. Ciri ini merupakan ciri yang paling penting bagi urusan perniagaan kerana ia membuatkan nilai pertukaran mata wang antara negara akan menjadi tetap buat tempoh jangka masa yang lama. Justeru itu, bagi negara yang membuat pinjaman antara negara mahupun

dengan Tabung Kewangan Antarabangsa, mereka tidak akan dikenakan sebarang kadar bunga atau faedah disebabkan nilai pembayaran hutang masa hadapan juga akan sama dengan nilai semasa. Sekiranya dikenakan yuran perkhidmatan sekalipun, nilai tersebut tidak akan berganda walaupun dalam tempoh yang lama disebabkan nilai pertukaran mata wang akan sentiasa tetap di antara negara.

Ciri yang terakhir, nilai mata wang akan tetap dan tiada inflasi. Kadar bunga hanya akan dikenakan sekiranya nilai mata wang tidak tetap dan berkemungkinan akan berlakunya inflasi. Berbeza dengan penggunaan sistem SDE, sekiranya mata wang di pasaran stabil dan tetap maka sistem ini tidak akan dipengaruhi oleh kadar bunga. Ini adalah kerana nilai barangan atau mata wang tidak akan berlakunya perbezaan nilai tidak kira pada hari ini atau 10 atau 50 tahun akan datang. Hal ini disebabkan nilai barangan akan kekal sama. Oleh itu, secara tidak langsung sistem ini menutup peluang institusi perbankan atau kerajaan mengenakan bunga di atas pinjaman yang diberikan kepada para peminjam (Salmy Edawati Yaacob et. al. 2015).

RUMUSAN

Sebagai kesimpulan, pada bab ini penulis telah menerangkan secara lebih terperinci berkenaan undang-undang yang sudah tersedia. Antara undang-undang yang mengawal mata wang di Malaysia ialah Akta Bank Negara 2009 dan Perlembagaan Persekutuan. Walau bagaimanapun, masih terdapat satu akta yang mengawal kewangan Islam di Malaysia. Akta tersebut ialah Akta Perkhidmatan Kewangan Islam 2013. Dinar emas merupakan salah satu jenis kewangan Islam namun begitu tiada langsung peruntukan mengenai dinar emas dalam akta ini. Oleh itu, bagi membolehkan penggunaan dinar emas bagi urusan perniagaan di Malaysia, dinar emas itu sendiri mestilah diiktiraf sebagai mata wang di negara ini. Apabila dinar emas sudah diiktiraf sebagai mata wang, barulah ia boleh digunakan sebagai salah satu medium pembayaran bagi urusan perniagaan secara rasmi.

Secara amnya, peruntukkan undang-undang di Malaysia sudah cukup untuk menjadi kerangka perundangan asas jika penggunaan dinar emas ini memerlukan satu undang-undang baru. Cara lain pula ialah melakukan sahaja pindaan kepada akta yang sedia ada ataupun mewujudkan satu cadangan garis panduan pengamalan sebagai rujukan kepada bank negara dan sektor-sektor industri yang berkaitan dengan dinar emas. Sebagai contoh dengan menambah satu peruntukan atau seksyen khas bagi penggunaan dinar emas dalam urusan perniagaan di Malaysia di dalam Akta Perkhidmatan Kewangan Islam 2013. Hal ini bertepatan dengan konsep dinar emas dan patuh syariah.

RUJUKAN

- Akta Bank Negara Malaysia 2009 Akta 701.
- Akta Perkhidmatan Kewangan Islam 2013 Akta 758 (Malaysia).
- Anon, 'Dinar emas sandaran terbaik negara Islam', Utusan Online, 2 Ogos 2001.
- Anon. 30.6.2010. Dimana Mendapatkan Dinar <http://wakalaalmadinah.blogspot.com/2010/06/dimana-mendapatkan-dinar.html>. [12.2.2019].
- Anon. 10.1.2009. Mendeteksi dinar palsu. <http://wakalaalbana.blogspot.com/2009/03/mendeteksi-dinar-palsu.html>. [12.2.2019].
- Anon. Dinar dirham jangka nilai transaksi meningkat RM100j. Berita Harian. Bahagian Bisnis. bertarikh 29 Oktober 2016.
- Anon. Dinar emas baik, tetapi perlu ambil masa. Utusan Malaysia. Bertarikh 11 Julai 2011.
- Anon. http://www.bnm.gov.my/index.php?ch=bm_legislation&lang=bm [7.2.2019]
- Anon. Perbezaan nilai wang kertas dan emas yang perlu anda tahu. <https://myeidos.com/perbezaan-nilai-wang-kertas-dan-emas/> [30.1.2019].
- Azman Mahmood. Kelantan perkenal dinar emas edisi baharu. Berita Harian. Bahagian Bisnis. bertarikh 16 Disember 2015.
- Hamid, C. K. (2018). *Penggunaan dinar emas untuk wakaf tunai dari perspektif Islam* (Doctoral dissertation, Universiti Sains Malaysia).
- Hisyamuddin Ayub. Dinar emas v wang digital. Utusan Malaysia Mega Online. Bahagian Kolum Mimbar. bertarikh 24 November 2017.
- Ighathah al-‘Ummah bi Kasyfi alGhummah.
- Jack, S. 2.7.2012. Gold v paper money: Which Should We Trust More? <http://www.bbc.com/news/business-18644230>. [12.2.2019].
- Perlembagaan Persekutuan.
- Putri, Irna. Yoliana. (2017). Konsep mata uang dinar-dirham menurut al-Ghazali dan Kemungkinan Aplikasinya Di Indonesia.
- Rodzi, M. R. B. M.5.1.2011. Dinar Emas. <https://www.bharian.com.my/node/105554> [31.1.2019].
- Rodzi. 5.Januari.2011. Dinar emas. <https://www.bharian.com.my/node/105554> [31.1.2019].
- Ruzian Markom. (2013). Akta Perkhidmatan Kewangan Islam 2013. *Ulasan Perundangan* 153-157.
- Saidi, Z. 3.12.2016. Wakala Adina Depok. <https://zaimsaidi.com/wakala-adina-depok/>. [12.2.2019].
- Salmy Edawati Yaacob et al. (2011). Dinar emas sebagai mata wang dan komoditi di beberapa negara terpilih. *Jurnal Melayu*, 7, 156-164.
- Salmy Edawati Yaacob et al., (2012). Prospek penggunaan dinar emas sebagai mata wang: Analisis berdasarkan teori monetari, *Jurnal Pengurusan*, 36, 161.

- Salmy Edawati Yaacob. (2012). Aplikasi semasa penggunaan dinar emas di Malaysia. *Jurnal Islam dan Masyarakat Kontemporari*, 5, 53-63.
- Salmy Edawati Yaacob. et al. (2015). *Dilema dinar emas*. UKM Holdings Sdn Bhd.
- Shawal, S.A. (2016). Evolusi Wang. <https://www.pressreader.com/> [2.22.2019]
- Sofyan Rizal Ishak. Ar Rahnu TEKUN sasar jualan RM500,000 produk emas. Berita Harian. Bahagian Bisnis. bertarikh 13 Julai 2018.
- Syafiq, M. A. 1.08.2016. Konsep Wang Dalam Islam Dan Wang Fiat. <http://apaituilmu.com/2016/08/konsep-wang-dalam-islam-dan-wang-fiat.html> [30.1.2019].
- Yaacob, S. 18.7.2017. Kenali mata wang syarie – Dinar dan dirham. <http://www.sabriyaacob.my/2017/07/18/kenali-mata-wang-syarie-dinar-dan-dirham/> [1.2.2019].